

PL

PL

PL

KOMISJA WSPÓLNOT EUROPEJSKICH

Bruksela, dnia 24.9.2008
KOM(2008) 588 wersja ostateczna

**KOMUNIKAT KOMISJI
DO RADY I PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO**

**STRATEGICZNE RAMY EUROPEJSKIE NA RZECZ MIĘDZYNARODOWEJ
WSPÓŁPRACY NAUKOWO-TECHNICZNEJ**

**KOMUNIKAT KOMISJI
DO RADY I PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO**

**STRATEGICZNE RAMY EUROPEJSKIE NA RZECZ MIĘDZYNARODOWEJ
WSPÓŁPRACY NAUKOWO-TECHNICZNEJ**

W niniejszym komunikacie przedstawiono strategiczne ramy europejskie na rzecz międzynarodowej współpracy naukowo-technicznej. Dotyczy on również konkretnych aspektów tej współpracy w zakresie technologii informacyjnych i komunikacyjnych (ICT).

Zwiększając swoje wysiłki w zakresie badań naukowych oraz ułatwiając korzystanie z nowych technologii, Europa może skuteczniej zareagować na główne wyzwania, z jakimi zmaga się dziś społeczeństwo. Poszerzenie zakresu europejskiej przestrzeni badawczej (EPB) poprzez większą integrację i transgraniczną koordynację inwestycji i działań badawczych zwiększy konkurencyjność Europy oraz jej atrakcyjność jako miejsca na inwestycje w zakresie badań i innowacji. Promowanie europejskich technologii ICT na świecie, będące kluczowym czynnikiem wzrostu społeczno-gospodarczego, będzie stanowić również wkład w agendę na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia¹. Poszerzenie zakresu EPB powinno jednak iść w parze ze wzmocnioną współpracą z partnerami międzynarodowymi.

Kluczowy cel strategiczny w zakresie międzynarodowej współpracy naukowo-technicznej i powszechnego dostępu do technologii ICT

Proces globalizacji postępuje coraz szybciej i ma to wpływ na sposób, w jaki tworzymy wiedzę, dzielimy się nią i z niej korzystamy. Główne wyzwania, takie jak zmiany klimatyczne, ubóstwo, choroby zakaźne, zagrożenia związane z dostawami energii, żywności i wody, bezpieczeństwo obywateli, bezpieczeństwo sieci i wykluczenie cyfrowe, wskazują na potrzebę skutecznej współpracy naukowo-technicznej w skali globalnej w celu promowania zrównoważonego rozwoju.

Siódmy program ramowy w zakresie badań (7PR) uwzględnia tę potrzebę poprzez otwarcie się na udział krajów trzecich oraz poprzez włączenie kilku nowych instrumentów sprzyjających współpracy międzynarodowej. Siódmy program ramowy stanowi jednak zaledwie mały odsetek wszystkich działań badawczych w Europie, podczas gdy większości inwestycji w zakresie badań dokonują państwa członkowskie. Jedynie poprzez wzmocnienie partnerstwa między państwami członkowskimi a Wspólnotą Europejską (WE) międzynarodowa współpraca naukowo-techniczna na poziomie europejskim może przyczynić się skutecznie do stabilności, bezpieczeństwa i dobrobytu na świecie². Lepsza współpraca potrzebna jest także w celu wspierania celów polityki europejskiej oraz technologii europejskich na świecie. Niniejszy komunikat ustanawia strategiczne ramy europejskie na rzecz międzynarodowej współpracy naukowo-technicznej w celu wspierania strategii, której podstawą jest nowe, długoterminowe partnerstwo między państwami członkowskimi a WE.

¹ Udział UE w światowym handlu towarami i usługami ICT wynosi ponad 15%. Udział towarów ICT w całkowitej wymianie handlowej między UE i jej partnerami gospodarczymi jest również znaczny.

² Wynosi on 10,2% całkowitego eksportu UE do krajów pozaunijnych oraz 14,4% całkowitego importu. Europejska Przestrzeń Badawcza: Nowe perspektywy (COM(2007)161 z 4.4.2007)

Przedstawiono w nim również sposoby udoskonalenia instrumentów służących współpracy ze strategicznymi partnerami. Głównym celem jest wniesienie wkładu w zrównoważony rozwój na świecie oraz promowanie doskonałości naukowo-technicznej Europy, która jest w coraz większym stopniu podstawą konkurencyjności ekonomicznej, w czasie gdy unijne przedsiębiorstwa w jeszcze większym stopniu konkurują z przedsiębiorstwami z tzw. gospodarek wschodzących.

Proponowane ramy europejskie obejmują szereg fundamentalnych zasad oraz kierunków działań. Działania prowadzone na podstawie tych ram będą wsparciem dla europejskich podmiotów publicznych i prywatnych w zakresie ich relacji z partnerami i konkurentami na całym świecie. Proponowane ramy przyczynią się do swobodnego przepływu wiedzy („piątej swobody UE”) w wymiarze globalnym, do wzrostu prestiżu naukowo-technicznego Europy na całym świecie oraz do rozpowszechniania na świecie europejskiego know-how w zakresie technologii ICT. Zaznaczą one otwartą na świat europejską przestrzeń badawczą na mapie globalnej i pobudzą konkurencyjność Europy w światowej gospodarce.

Działania prowadzone na podstawie ram:

- wzmocnią koordynację działań państw członkowskich i WE mających na celu zacieśnienie strategicznej współpracy naukowo-technicznej z kluczowymi partnerami na całym świecie oraz prowadzenie z nimi dialogu na rzecz społeczeństwa informacyjnego;
- doprowadzą do powstania dodatkowych synergii między organami publicznymi, sektorem przemysłu i społeczeństwem obywatelskim w celu uskutecznienia działań UE w tych obszarach polityki;
- ułatwią dostęp do wiedzy, zasobów i rynków na całym świecie;
- pozytywnie wpłyną na program badań naukowych w skali globalnej poprzez zmobilizowanie masy krytycznej zasobów oraz poprzez podkreślanie znaczenia wartości demokratycznych w globalnym społeczeństwie informacyjnym, w szczególności wolności wyrażania opinii i prawa dostępu do informacji³;
- poprawią warunki ramowe prowadzenia badań międzynarodowych i wesprą europejski model konwergencji w celu podniesienia skuteczności strategii politycznych na rzecz społeczeństwa informacyjnego;
- ułatwią współpracę europejskich badaczy i uczelni z najlepszymi naukowcami i infrastrukturami badawczymi na świecie;
- wzmocnią światową pozycję europejskiego sektora łączności elektronicznej i innych zaawansowanych technologii.

³ W komunikacie z dnia 27 kwietnia 2006 r. zatytułowanym „Ku globalnemu partnerstwu w społeczeństwie informacyjnym” Komisja wezwała przedstawicieli przemysłu do opracowania kodeksów postępowania celem zapobiegania nadużyciom technologii ICT wykorzystywanym w celu ograniczania wolności wyrażania opinii. Do chwili obecnej wezwanie to nie spotkało się z odzewem.

Niniejszy komunikat jest odpowiedzią na konkluzje Rady z lutego 2008 r. i stanowi jedną z pięciu inicjatyw Komisji będących następstwem debaty publicznej na temat przyszłości EPB⁴ oraz debaty na temat globalizacji społeczeństwa informacyjnego⁵. Powstał on również w wyniku konkluzji światowego szczytu społeczeństwa informacyjnego (WSIS)⁶ z 2005 r.

1. ZASADY STANOWIĄCE PODSTAWĘ STRATEGICZNYCH RAM EUROPEJSKICH NA RZECZ MIĘDZYNARODOWEJ WSPÓŁPRACY NAUKOWO-TECHNICZNEJ ORAZ NOWYCH PARTNERSTW NA RZECZ SPOŁECZEŃSTWA INFORMACYJNEGO

Poszerzenie EPB i jej większe otwarcie na świat

Doskonałość badawcza powstaje w wyniku konkurencji między badaczami oraz dzięki pozyskaniu najlepszych z nich do rywalizacji i współpracy.

Kluczowa dla osiągnięcia doskonałości badawczej jest transgraniczna współpraca władz publicznych, agencji finansujących badania naukowe, publicznych i prywatnych instytutów naukowych oraz uniwersytetów. Współpraca taka leży u podstaw EPB. W kontekście coraz bardziej globalnego wymiaru nauki należy poszerzyć zasięg EPB, aby uwzględnić naszych sąsiadów, a także promować i ułatwiać współpracę z kluczowymi partnerami międzynarodowymi.

Zapewnienie spójności strategii i komplementarności programów

Badań naukowych nie prowadzi się w próżni. Wpisują się one w szerszy program społeczny i podlegają jego wpływowi.

Międzynarodowa strategia naukowo-techniczna Europy powinna wzmacniać główne cele polityki UE, takie jak zwalczanie zmian klimatycznych, zmniejszenie wykluczenia cyfrowego, zapewnienie trwałości dostaw energii, ochrona bioróżnorodności i ekosystemów oraz osiągnięcie milenijnych celów rozwoju. Większa spójność między działaniami badawczymi a polityką w innych dziedzinach i instrumentami finansowania umocni oddziaływanie i wpływ nauki i technologii na te dziedziny.

Promowanie strategicznej współpracy naukowo-technicznej z kluczowymi krajami trzecimi

Europa nie jest w stanie współpracować ze wszystkimi krajami we wszystkich dziedzinach.

Trzeba dokonać wyborów tematyki badań oraz partnerów z krajów trzecich, a także zagwarantować masę krytyczną zasobów na wsparcie tych wyborów. Współpraca z partnerami zaawansowanymi naukowo będzie miała inny charakter niż współpraca z krajami,

⁴ SEC(2008) 430 z 2.4.2008

⁵ W okresie od 18 czerwca do 1 października 2007 r. prowadzono konsultacje społeczne na temat strategii UE na rzecz międzynarodowej współpracy w dziedzinie ICT.

⁶ W rezolucji w sprawie społeczeństwa informacyjnego (2004/2204) Parlament „wzywa Unię i jej Państwa Członkowskie do traktowania WSIS jako środka przyspieszenia współpracy w tradycyjnych ramach sąsiedztwa geograficznego lub więzi historycznych (...) oraz jako instrumentu do nawiązywania współpracy z krajami rozwijającymi się”. W rezolucji w sprawie Forum Zarządzania Internetem (B6-/2008) Parlament „wzywa zainteresowane instytucje UE do uwzględnienia programu z Tunisu w swych pracach legislacyjnych”.

które rozwijają dopiero swoją bazę naukową, ale potrzebne są oba te rodzaje współpracy. Skuteczna strategia w zakresie współpracy międzynarodowej wymaga długoterminowego zobowiązania ze strony WE i państw członkowskich oraz nowego podejścia do wspólnego określania priorytetowych obszarów badań w zakresie współpracy z kluczowymi krajami trzecimi.

EPB budowana przez państwa członkowskie i kraje stowarzyszone wskazuje na potencjał, jaki tkwi w ścisłej współpracy między krajami. W przypadku gdy grupy państw na danym obszarze geograficznym (np. ASEAN, Unia Afrykańska) pragną podjąć współpracę naukowo-techniczną ze Wspólnotą Europejską, oraz jeśli można w ten sposób najlepiej osiągnąć masę krytyczną w dziedzinie nauki i technologii w celu reagowania na kluczowe wyzwania globalne, należy wybrać podejście biregionalne.

W zaawansowanych dziedzinach technologii, takich jak technologie ICT, geograficzne i sektorowe priorytety badawcze dotyczące współpracy powinny być definiowane na podstawie impulsów sektora przemysłu, środowiska akademickiego i instytucji badawczych, na przykład powstałych w ramach strategicznych programów badań europejskich platform technologicznych, dialogów na rzecz społeczeństwa informacyjnego oraz w ramach innych bilateralnych i regionalnych kontaktów. Dzięki temu łatwiej byłoby uwzględniać partnerów z krajów trzecich już na wczesnym etapie prowadzonych badań.

Specjalną uwagę trzeba będzie poświęcić ujednolicaniu zróżnicowanych standardów obowiązujących w poszczególnych krajach, gdyż są one często przeszkodą na drodze rozpowszechniania technologii ICT i mogą stanowić utrudnienie dla wzajemnych połączeń oraz interoperacyjności.

Podnoszenie atrakcyjności Europy jako partnera badawczego

Aby utrzymać doskonałość badawczą i rozwijać związki między badaczami i instytucjami w Europie i na całym świecie, Europa musi stać się preferowanym partnerem w zakresie badań. W tym celu potrzebujemy odpowiedniego, konkurencyjnego i instytucjonalnego finansowania badań, światowej klasy infrastruktury, zwiększonej mobilności badaczy w Europie i poza Europą, a także właściwych regulacji w zakresie praw własności intelektualnej.

Działania w zakresie międzynarodowej współpracy naukowo-technicznej zyskiwały na znaczeniu w kolejnych programach ramowych, a utworzenie Europejskiej Rady ds. Badań Naukowych umocniło reputację Europy jeśli chodzi o wysokiej jakości badania pionierskie. Prace Europejskiego Forum Strategii ds. Infrastruktur Badawczych (ESFRI) wzbudziły światowe zainteresowanie, a partnerzy międzynarodowi wyrazili chęć podjęcia współpracy w tym zakresie.

Otwarta EPB jest najlepszym sposobem uatrakcyjnienia europejskiej nauki i technologii w skali globalnej. Sukces EPB zależy ostatecznie od dostępności wysoko wykwalifikowanych badaczy w celu stworzenia podstaw dla rozwoju konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy. Badacze kształceni zarówno w Europie, jak i w krajach trzecich, lub powiązani ze sobą w ramach sieci, staną się ambasadorami międzynarodowej współpracy.

Inicjowanie zorientowanych na wyniki partnerstw w dziedzinie regulacji społeczeństwa informacyjnego

Pierwszym krokiem będzie większe zorientowane prowadzonych obecnie dialogów politycznych na wyniki poprzez wczesne określenie priorytetów w zakresie współpracy regulacyjnej i wspólnych badań. W stosownych przypadkach dialogami tymi należy objąć konwergencję sektora telekomunikacji i mediów. Dialogi sektorowe (np. Business Round Tables) i dialogi konsumenckie należy również zorientować na wyniki.

Priorytety w dziedzinie współpracy regulacyjnej obejmą wspieranie ustanawiania niezależnych i skutecznych organów regulacyjnych, niedyskryminacyjny przydział ograniczonych zasobów, publiczny dostęp do kryteriów licencyjnych oraz przejrzyste procedury udzielania zamówień, niedyskryminacyjne i uwzględniające koszty wzajemne połączenia oraz stosowanie otwartych technologii. Należy wzmocnić monitorowanie w zakresie barier pozataryfowych oraz przeszkód regulacyjnych, z którymi zmagają się podmioty unijne na rynkach trzecich.

Współdziałanie Wspólnoty Europejskiej i państw członkowskich

Współdziałając ze sobą państwa członkowskie i WE mogą osiągnąć znacznie więcej, zarówno na poziomie UE, jak i na świecie. Dotyczy to takich obszarów polityki jak ochrona środowiska czy energetyka, a także badań naukowych oraz strategii w dziedzinie społeczeństwa informacyjnego.

Współdziałanie przyczyni się do podniesienia atrakcyjności europejskich badań oraz do wspierania lepszych warunków dla inwestycji i zakupów na kluczowych rynkach. Lepsza koordynacja jest również odpowiedzią na zainteresowanie ze strony licznych partnerów na świecie, pragnących korzystać z naszego podejścia regulacyjnego w kwestiach takich jak konwergencja. Jednocześnie połączenie naszych wysiłków zapewni Europie lepsze dane ekonomiczne dotyczące sektorów badań i społeczeństwa informacyjnego w kluczowych krajach bądź regionach.

Państwa członkowskie i WE muszą razem określić obszary priorytetowe w zakresie badań prowadzonych z krajami trzecimi w celu uzyskania jak największych korzyści ze skoordynowanych inicjatyw i działań.

Projekt ITER (międzynarodowy eksperymentalny reaktor termojądrowy) pokazuje w dużej skali, co można osiągnąć, gdy istnieje polityczna wola współdziałania na poziomie międzynarodowym oraz chęć mobilizacji zasobów. Również w mniejszej skali można znaleźć liczne przykłady wielkiego wpływu skoordynowanych europejskich programów badawczych oraz wspólnego finansowania, takie jak europejska inicjatywa na rzecz rozwoju i badań nad rolnictwem.

Bardziej spójne wykorzystanie zasobów państw członkowskich i WE w zakresie międzynarodowej współpracy naukowo-technicznej pomoże uzyskać masę krytyczną niezbędną do zapewnienia skutecznej reakcji na wyzwania polityczne, które mają coraz bardziej globalny charakter.

Wzmocnione partnerstwo między WE i europejskimi inicjatywami międzyrządowymi (takimi jak EUREKA czy COST) a organizacjami badawczymi, w szczególności EIROforum⁷ i jego poszczególnymi członkami, może również znacząco przyczynić się do realizacji tego celu.

Dobrze skoordynowana i skutecznie komunikowana międzynarodowa strategia naukowo-techniczna pozwoli Europie mówić „jednym głosem” w sprawach związanych z kluczowymi globalnymi wyzwaniami oraz pomoże UE uczestniczyć bardziej efektywnie w ustalaniu agendy na forach międzynarodowych takich jak OECD, zaś w szczególności w ramach ONZ (UNESCO, WHO) oraz ITU.

2. KIERUNKI DZIAŁAŃ NA RZECZ WIĘKSZEGO OTWARCIA EPB NA ŚWIAT

Rozwój bliskiego i długoterminowego partnerstwa między państwami członkowskimi i ze Wspólnotą Europejską, opartego na określonych wyżej zasadach, jest kwestią zasadniczą dla rozwoju pełnego międzynarodowego potencjału EPB.

Zbieżne cele, formułowanie i realizacja wspólnych europejskich programów badawczych, przyjmowanie wspólnych stanowisk wobec krajów trzecich i na forach międzynarodowych, podejmowanie wspólnych działań, jak również łączenie wysiłków i zasobów, będą miały podstawowe znaczenie dla powodzenia tego partnerstwa.

Proces ten powoduje ruch w kierunku Europy oraz w przeciwną stronę. Umożliwia przyciągnięcie badaczy z całego świata, wzmacniając jednocześnie europejski potencjał technologiczny, na przykład w dziedzinie technologii ICT, na rynkach światowych.

Aby osiągnąć maksymalne rezultaty, należy wdrożyć poniższe rozwiązania, zarówno na poziomie UE, jak i państw członkowskich, w ścisłej współpracy z krajami trzecimi. Proces ten wymaga odpowiednich ram instytucjonalnych.

2.1. Wzmocnienie międzynarodowego wymiaru EPB

• Włączenie sąsiadów Europy do EPB

Stowarzyszenie z siódmym programem ramowym jest najbardziej intensywną formą współpracy na poziomie wspólnotowym. Możliwość udziału krajów partnerskich w ramach sąsiedztwa europejskiego w niektórych inicjatywach politycznych i programach WE, łącznie z siódmym programem ramowym, jest ważnym aspektem europejskiej polityki sąsiedztwa (EPS)⁸.

Praktycznie wszystkie kraje Bałkanów Zachodnich są już stowarzyszone z 7PR. Droga do stowarzyszenia jest również otwarta dla południowych i wschodnich sąsiadów UE. Poszerzenie zasięgu geograficznego EPB w celu objęcia nią krajów partnerskich EPS stanowić będzie ważny wkład w realizację celów polityki UE wobec tych krajów, w szczególności w zakresie tworzenia trwałego dobrobytu gospodarczego. Proces

⁷ EIROforum obejmuje: Europejską Organizację Badań Jądrowych, Europejską Umowę na rzecz Rozwoju Syntezy Jądrowej, Europejskie Laboratorium Biologii Molekularnej, Europejską Agencję Kosmiczną, Europejskie Obserwatorium Południowe, Europejskie Laboratorium Promieniowania Synchronotronowego, Instytut Laue’a-Langevine’a.

⁸ COM (2006) 724 wersja ostateczna z 4.12.2006; Rada Unii Europejskiej, 10657/07 z 18.6.2007

stowarzyszenia postępować będzie stopniowo i z uwzględnieniem poszczególnych przypadków, biorąc pod uwagę wewnętrzne możliwości naukowo-techniczne, obecne i potencjalne poziomy współpracy, a także obopólne interesy WE i krajów partnerskich EPS. Kraje EPS zasługują na szczególną uwagę w zakresie wspierania międzynarodowej współpracy w dziedzinie ICT zarówno ze względu na ich gotowość do przejmowania unijnych modeli, jak i w związku z tym, że niektóre z nich stanowią znaczące rynki dla przedsiębiorstw unijnego sektora technologii.

Aby promować bliższe związki naukowe z tymi krajami oraz przygotować stowarzyszenie z 7PR, WE podejmie inicjatywy w zakresie budowania potencjału naukowo-technicznego oraz współpracę w dziedzinie badań poprzez instrumenty europejskiej polityki sąsiedztwa i partnerstwa oraz ukierunkowane działania w ramach 7PR (np. szczególne działania w zakresie współpracy międzynarodowej).

Ważny jest dialog polityczny z tymi krajami. Dwustronne umowy o współpracy naukowo-technicznej, zawarte przez WE z szeregiem tych państw (np. z Egiptem, Marokiem, Tunezją czy Ukrainą), stanowią dobrą podstawę dla tego dialogu. Ponadto rozpoczęty zostanie dwustronny dialog polityczny w dziedzinie nauki i technologii z krajami, które sygnalizują szczególne zainteresowanie stowarzyszeniem z 7PR, ale które nie zawarły dwustronnej umowy o współpracy naukowo-technicznej ze Wspólnotą Europejską.

Zainicjowane ostatnio w ramach 7PR projekty INCO-Net służą również wspieraniu regionalnych platform dialogu w dziedzinie nauki i technologii oraz ustalaniu priorytetów w kontekście biregionalnym; angażują one państwa członkowskie i kraje partnerskie w proces określania priorytetów badawczych na przyszłość i skoordynowanych działań.

Rosja, kraj sąsiadujący o znaczącym potencjale naukowo-technicznym, jest już obecnie ważnym partnerem i dała jasno do zrozumienia, że postrzega współpracę naukowo-techniczną z UE jako swój długoterminowy priorytet. Na posiedzeniu Stałej Rady Partnerstwa UE - Rosja ds. Badań Naukowych w maju 2008 r. obie strony uznały, że współpracę naukowo-techniczną między UE a Rosją można wzmocnić poprzez układ o stowarzyszeniu z PR. Układ ten przyczyniłby się do realizacji przez UE i Rosję wspólnej przestrzeni badań i edukacji, obejmującej aspekty kulturalne. Perspektywę ewentualnego stowarzyszenia z PR należy jednak widzieć w szerszym kontekście stosunków UE-Rosja oraz w kontekście nowej umowy UE-Rosja, w sprawie której rozpoczęto negocjacje na szczycie UE-Rosja w czerwcu 2008 r.

Państwa członkowskie i Komisja:

- Zapewniają skoordynowaną lub komplementarną realizację priorytetów w dziedzinie nauki i technologii, określonych w ramach różnych dialogów politycznych z krajami partnerskimi EPS, w celu ułatwienia ewentualnego stowarzyszenia z 7PR.
- Wzmacniają regionalne dialogi na temat społeczeństwa informacyjnego.
- Propagują europejskie zasady regulacyjne poprzez rozwój udoskonalonych synergii z europejskimi organami nadzoru.

Komisja Europejska:

- Inicjuje dialogi polityczne z tymi krajami partnerskimi EPS, które wyrażą taką chęć i które nie zawarły z WE dwustronnych umów o współpracy naukowo-technicznej, w celu ewentualnego stowarzyszenia z 7PR.
- Przyspiesza rozpowszechnianie najlepszych praktyk oraz proces ujednolicania strategii politycznych w krajach EPS poprzez stopniowe umożliwianie im uczestnictwa w programie na rzecz wspierania polityki w dziedzinie technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT) w ramach programu ramowego na rzecz konkurencyjności i innowacji (CIP).

• **Promowanie strategicznej współpracy z kluczowymi krajami trzecimi zgodnie z priorytetami geograficznymi i tematycznymi**

Państwa członkowskie i WE są zaangażowane w szereg działań w zakresie współpracy badawczej z krajami trzecimi. Brak wspólnej strategii na poziomie europejskim doprowadził do dublowania tej współpracy, czego wynikiem jest marnotrawienie zasobów i zmniejszenie jej oddziaływania⁹.

W przypadku gdy występują wspólne interesy i obopólne korzyści, gdy można określić doskonale zasoby i możliwości ludzkie w dziedzinie nauki i technologii, a także gdy zobowiązania międzynarodowe wymagają zbiorowej odpowiedzi, bardziej skoordynowane podejście byłoby korzystne dla Europy i partnera(-ów) z krajów trzecich. WE i państwa członkowskie powinny zatem wspólnie określić strategiczne priorytety w zakresie współpracy naukowo-technicznej z kluczowymi krajami trzecimi oraz dążyć do ich realizacji w spójny sposób.

W przypadku gospodarek uprzemysłowionych i głównych gospodarek wschodzących, priorytety w zakresie skoordynowanej współpracy naukowo-technicznej powinny koncentrować się obszarach stanowiących przedmiot obopólnego zainteresowania, wymagających szerokich działań międzynarodowych w celu sprostania wyzwaniom naukowym, technicznym i społecznym w skali globalnej. Ponieważ międzynarodowy świat nauki i techniki pozostaje obszarem silnej konkurencji między państwami członkowskimi UE i krajami trzecimi, należy odnaleźć zdrową równowagę między współpracą a rywalizacją. W tym względzie należy przyznać priorytet wspólnym infrastrukturom, badaniom pionierskim i przedkonkurencyjnym, a także badaniom prowadzącym do wspólnych lub kompatybilnych standardów, które ułatwiają dostęp do rynku. Szczególnie w dziedzinie ICT w ramach współpracy badawczej podjęta zostanie kwestia różniących się standardów, które są często przeszkodą na drodze rozpowszechniania technologii i utrudniają wzajemne połączenia oraz interoperacyjność. Współpraca badawcza powinna również koncentrować się na obszarach sprzyjających konkurencyjności przedsiębiorstw unijnych, a jednocześnie nie stwarzać ryzyka jej osłabienia, na przykład ze względu na brak ochrony własności intelektualnej.

W przypadku krajów rozwijających się, współpracę badawczą należy powiązać ze strategiami w zakresie współpracy na rzecz rozwoju oraz milenijnymi celami rozwoju¹⁰. Szczególnie istotne są pewne priorytetowe obszary badań, takie jak zapewnianie zrównoważonych zasobów wody pitnej, żywności i energii, zwalczanie chorób zakaźnych, zwalczanie skutków

⁹ Sprawozdanie CREST 1207/07 z 13.12.2007

¹⁰ SEC (2008) 434, Rada Unii Europejskiej 9907/08 z 27.5.2008

zmian klimatycznych, zmniejszenie wykluczenia cyfrowego oraz zmniejszanie zagrożeń dla bioróżnorodności i ekosystemów lądowych i morskich. Oprócz projektów dotyczących współdziałania w dziedzinie nauki i technologii, współpraca międzynarodowa z krajami rozwijającymi się musi uwzględniać budowę potencjału naukowo-technicznego (np. infrastruktura, zasoby ludzkie, polityka badawcza, sieci badaczy i instytuty badawcze). Umożliwi to badaczom w tych krajach przyczyniać się do rozwiązywania problemów lokalnych, regionalnych i globalnych oraz do rozwoju gospodarczego i społecznego. Zwiększony potencjał badawczy zachęci również badaczy do międzynarodowej rywalizacji w zakresie doskonałości naukowej oraz do kontynuowania działalności badawczej w krajach rozwijających się.

Jeśli chodzi o Afrykę, połączone działania WE i państw członkowskich skupiać się będą na realizacji wspólnego partnerstwa strategicznego UE-Afryka uzgodnionego na szczycie w Lizbonie w 2007 r.¹¹ Szczególne partnerstwo UE-Afryka na rzecz nauki, społeczeństwa informacyjnego i przestrzeni kosmicznej opiera się na przeświadczeniu, że nauka, technologia i innowacja mają istotne znaczenie dla walki z ubóstwem, zwalczania chorób i niedożywienia, powstrzymania degradacji środowiska oraz tworzenia zrównoważonego sektora rolnictwa i trwałego wzrostu gospodarczego w Afryce. Zmniejszenie przepaści naukowej i wykluczenia cyfrowego ma zasadnicze znaczenie dla znalezienia właściwych dla Afryki odpowiedzi na te wyzwania.

Budowa potencjału wchodzi zazwyczaj w zakres polityki rozwoju i związanego z nią finansowania, dlatego też należy wzmocnić, zarówno na poziomie wspólnotowym¹², jak i państw członkowskich, spójność i komplementarność instrumentów w dziedzinie nauki i technologii z innymi instrumentami i programami w zakresie działań zewnętrznych i pomocowych. Za zgodą krajów trzecich należy zachęcać do ukierunkowanego wykorzystania takich instrumentów i programów w celu budowy potencjału naukowo-technicznego. Należy również dążyć do komplementarności z innymi organizacjami finansującymi, w tym z międzynarodowymi instytucjami finansowymi i inicjatywami na rzecz badań o zasięgu światowym (np. grupa konsultacyjna międzynarodowych badań nad rolnictwem). Warunkiem wstępnym jest podniesienie wśród podmiotów zaangażowanych w politykę w krajach rozwijających się świadomości w zakresie znaczenia nauki i technologii dla poprawy jakości życia. Szczególną uwagę należy zwrócić na promowanie i ułatwianie równouprawnienia płci oraz rolę inwestycji dokonywanych przez sektor prywatny w dziedzinie nauki i technologii w krajach rozwijających się.

Konieczna będzie realizacja strategicznych priorytetów badawczych przez państwa członkowskie i WE w sposób spójny i skoordynowany. Do współpracy z krajami trzecimi poszczególne państwa członkowskie wykorzystują obecnie umowy dwustronne i programy krajowe. Podobnie WE zachęca do strategicznej współpracy z kluczowymi krajami trzecimi, w szczególności w ramach dwustronnych umów o współpracy naukowo-technicznej¹³. Umowy te zostały wzmocnione konkretnymi instrumentami w ramach 7PR w celu wsparcia ich realizacji oraz ukierunkowanego podejścia (np. szczególne działania w zakresie współpracy międzynarodowej i skoordynowane zaproszenia do składania wniosków).

¹¹ ec.europa.eu/development/eu-africa-summit-2007

¹² Są to: instrument pomocy przedakcesyjnej (IPA), Europejski Fundusz Rozwoju (EFR), instrument finansowania współpracy na rzecz rozwoju, Europejski Instrument Sąsiedztwa i Partnerstwa (ENPI).

¹³ www.ec.europa.eu/research/inco

Dzielenie się informacjami na temat przyszłych inicjatyw w ramach tych umów umożliwi ściślejszą koordynację między WE a państwami członkowskimi.

Biregionalne podejście w stosunku do grup krajów (np. ASEAN, Unia Afrykańska) przyniosłoby większe korzyści niż ciągłe zwiększanie liczby umów dwustronnych WE o współpracy naukowo-technicznej. Jednakże taki biregionalny dialog w dziedzinie nauki i technologii nie może być skuteczny bez struktury regionalnej, która pozwala zapewnić koordynację z grupą krajów oraz w jej obrębie i która może odegrać znaczącą rolę w ustalaniu priorytetów w dziedzinie nauki i technologii oraz finansowaniu badań. W długim okresie taki dialog polityczny mógłby prowadzić do zawierania umów biregionalnych o współpracy naukowo-technicznej. Obecne projekty INCO-Net realizowane w ramach 7PR przygotowują grunt dla tego rodzaju platform biregionalnych oraz są zapowiedzią nowego podejścia do zaangażowania państw członkowskich i krajów trzecich w określanie przyszłych obszarów priorytetowych w dziedzinie nauki i technologii.

W przypadku gdy kompleksowe dwustronne lub biregionalne umowy WE o współpracy naukowo-technicznej nie mają uzasadnienia, Wspólnota zapewni wzmocnienie konkretnych aspektów naukowo-technicznych w ramach wszystkich umów o partnerstwie i współpracy zawartych przez nią i jej państwa członkowskie z krajami trzecimi.

Państwa członkowskie i Komisja:

- Ustalają wspólnie i uzgadniają priorytety w zakresie współpracy naukowo-technicznej z kluczowymi partnerami z krajów trzecich w przypadku, gdy współpraca niesie ze sobą wyraźną wartość dodaną dla Europy w kontekście odpowiedzi na kluczowe wyzwania w skali globalnej oraz angażują się we wspólne inicjatywy. W miarę możliwości należy przy tym postępować zgodnie z podejściem zaproponowanym w komunikacie Komisji „Wspólne planowanie badań naukowych: Współpraca na rzecz skuteczniejszego sprostania wspólnym wyzwaniom”¹⁴, a także, w odniesieniu do polityki w dziedzinie ICT i mediów, w planie działań i2010¹⁵.
- Dzieli się uzyskanym doświadczeniem i inicjatywami przewidzianymi w ramach dwustronnych umów o współpracy naukowo-technicznej oraz promują skuteczną sieć doradców naukowych oraz doradców w dziedzinie ICT i mediów ze Wspólnoty Europejskiej i państw członkowskich w przedstawicielstwach WE i ambasadach państw członkowskich w krajach trzecich.
- Zapewniają spójność międzynarodowych strategii w zakresie nauki i technologii oraz rozwoju, a także wzajemne uzupełnianie się mechanizmów finansowania na poziomie WE (zarówno funduszy PR, jak i instrumentów w zakresie działań zewnętrznych i pomocowych) oraz na poziomie państw członkowskich.
- Wzmacniają współpracę naukowo-techniczną UE i Unii Afrykańskiej poprzez realizację wspólnego partnerstwa strategicznego UE-Afryka oraz planu działania, w szczególności ósmego partnerstwa na rzecz nauki, społeczeństwa informacyjnego i przestrzeni kosmicznej. Wymagać to będzie wykorzystania zasobów zarówno WE, jak i państw członkowskich, a także aktywnego zaangażowania Komisji Unii Afrykańskiej,

¹⁴ COM(2008) 468 wersja ostateczna z 15.7.2008

¹⁵ COM(2005) 229 wersja ostateczna z 1.6.2005

regionalnych wspólnot gospodarczych oraz odpowiednich zainteresowanych podmiotów publicznych i prywatnych.

Komisja Europejska:

- Dokonuje przeglądu różnych instrumentów 7PR w celu zapewnienia wykorzystania w pełni jego potencjału w zakresie promocji współpracy strategicznej z kluczowymi krajami trzecimi.
- Intensyfikuje współpracę naukowo-techniczną, w tym współpracę w zakresie ICT, na poziomie grup skupiających kraje z danego regionu (np. ASEAN, Unia Afrykańska), rozwija dialog polityczny z odpowiednimi strukturami regionalnymi i negocjuje, w stosownych przypadkach, biregionalne umowy o współpracy naukowo-technicznej.
- Zachęca kraje trzecie do uwzględnienia budowy potencjału naukowo-technicznego, w tym aspektu dotyczącego równouprawnienia płci, oraz wykorzystania ICT w ich krajowych lub regionalnych programach orientacyjnych dotyczących wspólnotowych funduszy pomocy zewnętrznej i programów współpracy.
- W dalszym ciągu zapewnia krajom trzecim wsparcie techniczne w zakresie strategii politycznych dotyczących społeczeństwa informacyjnego, korzystając z doświadczeń zebranych w ramach tego rodzaju programów pomocowych i w projektach ukierunkowanych geograficznie takich jak @LIS w Ameryce Łacińskiej, EUMEDIS na obszarze eurośródziemnomorskim i EU-Asia IT&C w Azji.

2.2. Poprawa warunków ramowych w zakresie międzynarodowej współpracy naukowo-technicznej

- **Stawianie czoła wyzwaniom naukowym przy pomocy światowych infrastruktur badawczych**

Zasadniczym obszarem nauki, który ma wymiar światowy i szczególnie nadaje się do prowadzenia współpracy międzynarodowej, jest wspólny rozwój infrastruktury badawczej i dostęp do niej. W przypadku wielu dyscyplin naukowych i technicznych dokonanie większego postępu naukowego uzależnione jest od znacznych inwestycji w infrastrukturę.

Istnieją dobre przykłady skutecznego współdziałania państw członkowskich, WE, międzyrządowych organizacji badawczych i krajów trzecich (np. GEOSS, GEANT). GEANT, będąca wysokoprzepustową infrastrukturą szybkiej łączności między europejskimi krajowymi sieciami badawczymi i edukacyjnymi, była początkowo połączona z sieciami badawczymi krajów rozwiniętych (Ameryka Północna i Japonia). Obecnie uruchomiono nowe połączenia do Chin, Indii, Ameryki Łacińskiej, Azji Południowo-Wschodniej, Afryki Północnej, Środkowego Wschodu i Bałkanów. Rozszerzenie sieci służy społeczności badawczym i edukacyjnym w różnych regionach świata i umożliwiło stworzenie platform współpracy w wielu obszarach, zarówno w tych regionach, jak i z Europą. Inicjatywy te będą kontynuowane w przyszłości, zaś ich zasięg geograficzny i zakres zostanie poszerzony.

Potrzebne jest jednak bardziej strukturalne podejście do wspólnego rozwijania światowych infrastruktur badawczych i e-infrastruktur. W Europie podjęto już w tym kierunku pierwsze

kroki, ustanawiając w ramach ESFRI¹⁶ europejski plan rozwoju nowych infrastruktur badawczych, które z natury rzeczy mają charakter globalny albo posiadają potencjał do jego rozwinięcia.

Na poziomie międzynarodowym toczą się dyskusje dotyczące projektów w zakresie światowych infrastruktur badawczych, których realizacja wymaga międzynarodowej współpracy w różnych dyscyplinach i obszarach badawczych (np. LIFEWATCH w dziedzinie bioróżnorodności, zintegrowany system monitoringu węgla, a także światowy projekt *Square Kilometre Array* w dziedzinie radioastronomii).

W sektorze ICT Wspólnota wspiera – wraz z USA, Australią i Japonią – globalny program badawczy w zakresie niezawodnych infrastruktur, dzieląc się wiedzą i najlepszymi praktykami badawczymi w celu poprawy odporności światowych sieci i infrastruktur obecnie i w przyszłości.

Państwa członkowskie i Komisja:

- Promują współpracę międzynarodową w zakresie infrastruktur badawczych o dużej skali w celu ułatwienia, w stosownych przypadkach, podziału kosztów.
- Badają nowe sposoby zmniejszenia wykluczenia cyfrowego w krajach rozwijających się, w tym poprzez partnerstwa publiczno-prywatne.
- Uczestniczą w grupie ad-hoc wyższego szczebla, złożonej z przedstawicieli członków grupy G8 i innych krajów, a także korzystają z wyników prac prowadzonych w ramach istniejących forów, takich jak Światowe Forum Nauki w ramach OECD, w celu kontynuowania dialogu w tej dziedzinie.
- Zacieśniają współpracę w zakresie globalnego programu badawczego w zakresie infrastruktur w sektorze ICT w okresie 2009-2010 oraz zwiększają wysiłki na rzecz koordynacji polityki w dziedzinie badań i w innych dziedzinach.
- Włączają kwestie bezpieczeństwa i zaufania jako priorytetowe kwestie do wszystkich obecnych i przyszłych dialogów na temat społeczeństwa informacyjnego, prowadzonych z krajami i regionami trzecimi.

• Mobilność badaczy i sieci globalne

Mobilność badaczy to zasadnicza cecha międzynarodowej współpracy naukowo-technicznej, a rywalizacja o przyciągnięcie najzdolniejszych umysłów jest zacięta. W tym kontekście jest rzeczą kluczową, aby badacze europejscy pracujący w kraju trzecim pozostali częścią EPB, będąc wartościowym zasobem zarówno dla swojego kraju, jak i dla zagranicy. Podobnie badaczom, którzy przybywają do Europy z gospodarek wschodzących czy krajów rozwijających się, trzeba umożliwić wkład w rozwój ich własnych krajów. Powiązania te, realizowane za pomocą sieci lub zwrotnych grantów, sprawiają, że „przepływ mózgów” stanie się rzeczywistością. Ponadto należy promować możliwość tworzenia przez UE i kraje trzecie wspólnych laboratoriów badawczych, rzeczywistych lub wirtualnych.

¹⁶ Europejskie Forum Strategii ds. Infrastruktur Badawczych, <http://cordis.europa.eu/esfri/home.html>

Podjmuje się działania¹⁷, aby zapewnić badaczom pracującym w UE doskonałe szkolenie, atrakcyjne kariery i usunąć bariery dla ich mobilności. Program „Ludzie” w ramach 7PR oferuje wielorakie możliwości w zakresie mobilności badaczy między Europą i resztą świata. Pełne wdrożenie pakietu dotyczącego „wizy naukowej”¹⁸ przez wszystkie państwa członkowskie ułatwi przyjazd do Europy badaczom z krajów trzecich. Można i należy jednak zrobić jeszcze więcej.

Państwa członkowskie i Komisja:

- Kontynuują — w ścisłej współpracy z krajami trzecimi — rozwijanie sieci dla badaczy europejskich pracujących za granicą oraz dla badaczy nieeuropejskich w Europie.

Państwa członkowskie:

- Transponują pakiet dotyczący „wizy naukowej” (w tym zalecenie WE w sprawie wiz krótkoterminowych dla naukowców) do swoich przepisów krajowych i ustanawiają sprawne procedury administracyjne w zakresie przyznawania wiz.
- Rozwijają szczególne mechanizmy finansowania lub granty reintegracyjne dla badaczy europejskich powracających do Europy oraz badaczy z krajów trzecich powracających do swoich krajów.

Komisja:

Optymalizuje istniejące instrumenty WE w zakresie międzynarodowej mobilności, w tym program „Ludzie” w ramach 7PR.

• Więcej otwartych programów badawczych

Dwustronne umowy WE o współpracy naukowo-technicznej opierają się na zasadach sprawiedliwego partnerstwa, wspólnej własności, obopólnych korzyści, zbieżnych celów i wzajemności. Zasady te nie zawsze były w pełni realizowane, należy jednak dążyć do uzyskania wzajemnego dostępu do programów i funduszy badawczych w celu zwiększenia obopólnych korzyści wynikających z międzynarodowej współpracy naukowo-technicznej.

7PR jest otwarty na udział partnerów z krajów trzecich. Finansowanie ogranicza się zazwyczaj do współpracy międzynarodowej z uczestnikami z krajów partnerskich¹⁹. Ponieważ jednak otwarta konkurencja sprzyja doskonałości badawczej, finansowanie projektów realizowanych w ramach współpracy można by rozciągnąć na organizacje badawcze i badaczy w uprzemysłowionych krajach trzecich, które przewidują finansowanie badaczy europejskich na zasadzie wzajemności.

Państwa członkowskie rozwijają programy finansowania w celu ułatwienia współpracy międzynarodowej; niektóre państwa zaczynają otwierać te programy, aby umożliwić finansowanie prac badawczo-rozwojowych prowadzonych za granicą. Państwa członkowskie

¹⁷ COM 317 wersja ostateczna z 23.5.2008

¹⁸ Dyrektywa Rady, Dz.U. L 289 z 3.11.2005, s. 15 (2005/71/WE); zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 września 2005 r. (2005/761/WE), Dz.U. L 289 z 3.11.2005, s. 23.

¹⁹ Rozporządzenie (WE) nr 1906/2006 z 18.12.2006

powinny zwiększyć swoje wysiłki, aby zainicjować wspólne inicjatywy badawcze z krajami trzecimi w wyraźnie określonych obszarach oraz otwierać stopniowo swoje odpowiednie programy (w tym programy finansowania) w konkretnych obszarach na udział krajów gotowych do zapewnienia wzajemnego dostępu.

Państwa członkowskie i Komisja:

- Intensyfikują wykorzystanie instrumentów koordynacyjnych w ramach 7PR (np. programy ERA-NET) w celu dostarczenia zachęt do powiązania zasobów WE i zasobów krajowych w zakresie współpracy z krajami trzecimi.

Państwa członkowskie:

- Zmierzają do stopniowego otwarcia krajowych programów badawczych w wyraźnie określonych obszarach badawczych na udział kluczowych krajów trzecich na zasadzie wzajemności; powinny one zaprojektować i realizować wspólne inicjatywy i programy z krajami trzecimi w przypadku, gdy kraje partnerskie przewidują w swoich programach takie same warunki lub mogą je zaoferować w przyszłości.

Komisja:

- Przekłada — w kontekście umów dwustronnych WE o współpracy naukowo-technicznej — zasadę wzajemności na obopólny dostęp do publicznych programów badawczych i możliwości współpracy w krajach trzecich. W rezultacie powinna stopniowo wprowadzać finansowanie dla naukowców z uprzemysłowionych krajów trzecich w zaproszeniach publikowanych w ramach 7PR, pod warunkiem zapewnienia takich samych warunków w programach badawczych krajów partnerskich.

- **Kwestie dotyczące własności intelektualnej**

Dla zapewnienia udanej i trwałej międzynarodowej współpracy naukowo-technicznej zasadnicze znaczenie ma właściwe zarządzanie kwestiami dotyczącymi własności intelektualnej, promujące zaufanie oraz dzielenie się wiedzą i jej wykorzystanie w ramach wspólnej działalności badawczej.

Zarządzanie to musi opierać się na wspólnych zasadach i praktykach zapewniających wzajemność, sprawiedliwe traktowanie i obopólne korzyści. UE i kraje trzecie powinny stosować odpowiednie reguły i podobnie traktować podmioty prawne drugiej strony. Zasady i praktyki dotyczące własności intelektualnej będą nadal promowane za pomocą dwustronnych umów o współpracy naukowo-technicznej, a także ułatwiony zostanie odpowiedni dostęp krajów najsłabiej rozwiniętych (LDC) do wyników badań.

- **Państwa członkowskie i Komisja:**

- Promują w skali globalnej, w tym poprzez umowy dwustronne WE i państw członkowskich o międzynarodowej współpracy naukowo-technicznej, zasady przedstawione w zaleceniu i towarzyszącym mu kodeksie postępowania w zakresie zarządzania własnością intelektualną²⁰. Powinny w dalszym ciągu rozwijać je w celu zagwarantowania uczciwych i obopólnie korzystnych warunków dla wszystkich stron z uwzględnieniem potrzeb krajów najsłabiej rozwiniętych.

- **Etap przed standaryzacją**

Szczególna uwaga w ramach współpracy badawczej w dziedzinie ICT zostanie poświęcona kwestii różniących się standardów, które są często przeszkodą na drodze do rozpowszechniania technologii i utrudniają wzajemne połączenia oraz interoperacyjność.

Komisja:

- Wspiera wzmocnienie powiązań między rezultatami programów badawczych i procesem standaryzacji, kładąc większy nacisk na międzynarodową współpracę w dziedzinie przedkonkurencyjnych badań przemysłowych i zwracając większą uwagę na współpracę na etapie przed standaryzacją, opierającą się na otwartych standardach.

3. WDROŻENIE ZRÓWNOWAŻONEGO PARTNERSTWA

Jak stwierdzono w niniejszym komunikacie, WE i państwa członkowskie będą musiały wzmocnić swoją strategiczną współpracę naukowo-techniczną z kluczowymi partnerami na całym świecie. Można to najlepiej osiągnąć poprzez zbudowanie silnego partnerstwa między państwami członkowskimi a WE. Obecnie brakuje szczególnych ram instytucjonalnych dla organizacji takiego partnerstwa i kierowania nim.

Zasadniczą kwestią jest zatem, aby:

- państwa członkowskie, Rada i Komisja zaangażowały się w proponowane strategiczne ramy europejskie na rzecz międzynarodowej współpracy naukowo-technicznej, przedstawione w niniejszym komunikacie, w tym w partnerstwo na rzecz działania;
- Rada ustaliła właściwe ramy instytucjonalne dla zapewnienia skutecznego wdrożenia strategicznych ram europejskich na rzecz międzynarodowej współpracy naukowo-technicznej, przy uwzględnieniu charakterystycznych uwarunkowań polityki w dziedzinie społeczeństwa informacyjnego;
- Rada nadzorowała i monitorowała postęp w zakresie dalszego otwarcia EPB na świat oraz, w razie potrzeby, rozważyła podjęcie dalszych kroków w celu zapewnienia skutecznej realizacji proponowanych działań;
- Parlament Europejski udzielił swego poparcia dla spójnych ram w zakresie międzynarodowej współpracy naukowo-technicznej i w dalszym ciągu – w ścisłej

²⁰

C(2008) 1329 z 10.4.2008

współpracy z Komisją – śledził dyskusje dotyczące kwestii globalnych, prowadzone zwłaszcza na forach takich jak Forum Zarządzania Internetem.